NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03790

SHELOMOH KATSAP

M. Chudnovskii

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מ. טשורנאָווסקי

שלמה קאַצאָפ

(דערציילונג)

(אַ מתנה קילי'ן)

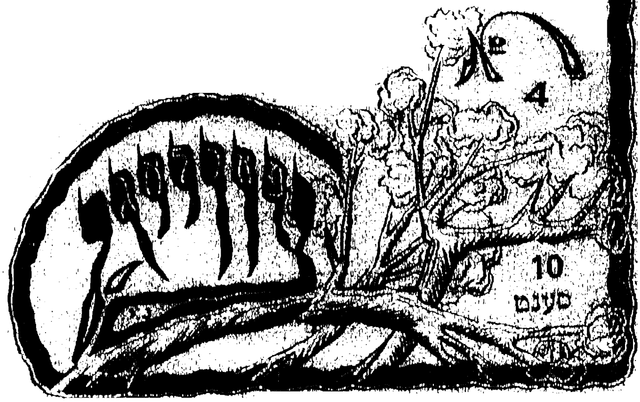

שלמה קאצאפ

ש ל מ ה ק א צ א פ איז געווען א געזונטער, ברייטביינערדיקער יונג, אביסל נידעריקער פון מיטעלן וואוקס, מיט א פאר גרויסע תמעוואטע אויגן, גראבע רויטע באקן, א ברייטער, פליישיקער נאז, און גראבע ליפן. דאס נאריש־ווילדע אין זיין גאנצן אויסזען האט זיך גלייך, ביים ערשטן קוק אויף אים געווארפן אין די אויגן. זיין גאנצע עובדה איז געווען: זיך ארומפירן מיט א חברה פון גאר יונגע אינגלאך, אזעלכע וואס האבן ניט אויף זיך די מורא פאר עלטערן און דעם בזיון פאר פרעמדע מענטשן, און וואקסן זיך ווי זיי ווילט זיך... שלמה'קע איז געווען ביי זיי א פירער, א קאמאנדיר. נאך זיין באפעל איז אלץ געטאן געווארן. דעם שטעטל האבן זיי שטארק דאקוטשעט. זיי פלעגן ארויס'גנב'ענען עסנווארג פון די קעלערס, אדער וואס מען האט לעבן הויז אדער איז א קארידאר איבערגעלאזט. (זיי פלעגן זיך ניט איינ־

ברעכן ביינאַכט אין די הייזער, ווי פּראָפעסיאָנעלע גנבים). פון די פורן אויפ'ן מאַרק פלעגן זיי אַראָפּשלעפּן זאַכן, גנב'נען פון די שטעלן, פון אַ קלייט, ווען דער קרעמער האָט אויף אַ מינוט זיך פאַרקוקט. אַ פור אויפ'ן מאַרק פלעגט מען ניט טאָרן אַליין איבערלאָזן; פלעגט דער בעל־הבית פון די פערד זיך נאָר אָפּדרייען — און די חברה זיינען שוין אויף דער פור, צעלאָזן די פערד אין אַ ווילדן גאַלאָפּ. דער בעל הבית לויפט נאָך, מאַכט מיט די הענט, שרייט, ווי אַ מענטש אין פאַרצווייפלונג, אָבער זיי אַנטלויפן, שטעקן אים אַרויס די צינגער, לאַכן און רייצן זיך, און אין אַ שטונדע אָדער צוויי אַרום ברענגען זיי די פערד דורך אַן אַנדער זייט אין מאַרק אַריין, צעלויפן זיך און לאָזן די פערד אַליין איבער.

זיי האָבן אַ פּאָר מאָל אין שבת'דיקע נאָכמיטאָגס, אָפּגעדרייט די שלעסער אין אַ פּאָר שולן, האָבן איבערגעקערט די ביינק און די סטענדערס, אויסגעגאָסן די וואַסער אויף דער פּאָדלאָגע, אַרויסגענומען די ספרי־תורות, און געגאַנגען מיט הקפות. טשעפּן זיי האָט מען אָבער מורא געהאַט, יעדער האָט זיך געהיט זיין כבוד, און אויך מורא געהאַט פאַר גנבות. פלעגט מען אַמאָל ריידן צו זיי מיט גוטן, ווי טאַטעס וואָלטן גערעדט צו זייערע קינדער, פלעגן זיי שטיין אַ מינוט, אויסהערן, נאָר באַלד האָבן זיי אויסגעפייפט, אַ זאָג געטאָן אַ ניט־לייטיש וואָרט און אַנטלאָפן.

אין פינסטערע אויפדערנאַכטן פלעגן זיי מאַכן פּאַראַדן, האָבן געטראָגן ברענענדע סטורקטשן, געקרייט, געמיאַוקעט און געהאַווקעט, האָבן זיך צעלאָזט נאָך די שפּאַצירנדיקע, זיי געריפן מיט מיאוסע נעמען, אַנדערע באַגלייט מיט שטיינער און אַליין געבליבן אויפ'ן פּלאַץ. זיי זיינען אונטערגעגאַנגען אונטער די פענצטער פון באַלע־

באַטישע הייזער, און אַריינגעשריען מיאוסע ווערטער. פיל האָבן זיך אַנגעליטן פון די באַלעבאַטישע קינדער, אַ סך האָבן זיי געצאָלט חודש־און וואָך־געלט, אָבער דאָס פלעגט אָפט אויך ניט העלפן.

און כאָטש שלמה׳קע איז שוין געווען אַ גרויסער בחור, נאָר איבער זיין חבר׳ן זיך מיט די קליינוואַרג האָט ער ביי אַלעמען אויסגעקוקט ווי אַ נאָך ניט־דערוואַקסע־נער, און דערפאַר האָט פאַר יעדן אויסגעקוקט מאָדנע, ווען מען האָט זיך דערוואוסט, אַז שלמה׳קע דאַרף זיך שטעלן צום פריזיוו.

דעמאָלט האָט שלמה פאַרלאָזט זיינע אַלטע פריינט און זיך אָנגעהויבן אַרומפירן מיט די גרויסע, מיט די פריזיוווניקעס. נאָר זיין ראָל האָט זיך איצט געביטן. אויפ׳ן אָרט, וואָס ער איז פריער געווען דער „הערשער“ ביי די קליינוואַרג, איז ער איצט געווען דער אונטערטעניקער ביי די גרויסע. ווען די פריזיוווניקעס פלעגן גיין נעמען טרינק־געלט ביי די באַלעבאַטים, וועמעס קינדער האָבן זיך אויך דאָס יאָר געשטעלט צום פריזיוו, האָט מען, וואו מען האָט געדאַרפט, צו שלמה׳קען אַ וואונק געטאָן, און ער האָט דער ערשטער דערלאַנגט אַ זעץ אין טיש אַריין, אַז אַלץ אין שטוב האָט אָנגעהויבן צו ציטערן. אַז דאָס האָט אַמאָל אויך ניט געהאָלפן האָבן זיי אַ זאָג געטאָן:

— שלמה׳קע, דעם סאַמאָוואַר!

און שלמה׳קע כאַפט דעם סאַמאָוואַר אונטער דער פאַכווע און רופט די חברה מיט אַ כוואַטסקן טאָן פון איי־נעם, וואָס האָט אַ וויכטיקע, נאָר אים אַליין אָנפאַרטרוי־טע זאַך אָפגעטאָן און האַלט זיך שוין פאַר אַ תקיף:

— קומט, חברה, מיר האָבן דאָך שוין פאַר וואָס צו טרינקען.

ווען די חברה איז געקומען צו באָרים גרינבערג׳ן,

דער געהילפס־בוכהאַלטער אין דער געזעלשאַפט פון קעגנזייטיקער הילף, וואָס האָט אויך דעם יאָר געדאַרפט זיך שטעלן צום פריזיוו, האָט באָריס זיך מיט זיי ניט געשפּאַרט און זיי געגעבן וויפיל זיי האָבן נאָר פאַרלאַנגט. די חברה זיינען געווען צופרידן, זיך געוועדטלט.

באָריס'עם פאָטער, אַ פיינער באַלעבאָס און אַ איד, וואָס האָט ליב זאָגן אַ ווערטל, איז דאָ אויך געשטאַנען און דערזעענדיק שלמה'קען צווישן זיי, האָט ער זיך אָפּגערופן:

— צו מיינע שונאים'ס קעפּ, דו שטייסט שוין אויך צום פריזיוו?

— יאָ, רב אַברהם, — האָט שלמה'קע מיט שטאָלצקייט אַ זאָג געטאָן, און האָט אַ הייב געטאָן ביידע אַקסלען.

— אויף וועמען, זאָג נאָר, וועסטו איבערלאָזן דיינע חברה, אויב מען וועט דיך פאַר אַ סאָלדאַט צונעמען? — האָט דער אַלטער גרינבערג געשפּאַסט. — אַז אָך און וויי, דאָ ביסטו דאָך אַליין אַ קיסר...

חברה האָבן זיך צעלאַכט, און שלמה'קע האָט זיך פאַרשעמט און דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט. און ווען ער האָט געהערט, אַז חברה הערן ניט אויף צו לאַכן, שפּאָטן פון אים, און אַנדערע האָבן אים אונטערגעשטופּט: — טאַקע, שלמה'קע, וואָס וועט זיין? — האָט שלמה'קע אַ הייב געטאָן דעם קאָפּ און האָט מיט אַ בייזן און פאַראַכטנדן טאָן אַ זאָג געטאָן, ווענדנדיק זיך צו גרינבערג'ן:

— האָט קיין צרות ניט, אייער זון וועט אויך זיין אַ סאָלדאַט.

באָריס איז צו אים צוגעגאַנגען, ער האָט געהאַט אַן ערנסט־אומעדיקן אויסזען, האָט שלמה'קען לייכט אין פּלייצע אַ קלאַפּ געטאָן, און מיט אַ טרויעריקייט עטוואָס

אין קול, ווי איינער וואָלט געדערט צו זיינעם אַ חבר, וואָס זיינען ביידע אין איין צרה, געזאָגט:

— יאָ, שלמה'קע, מיר וועלן טראָגן די ראַנצעס.

ער, באָרים טאַקע, איז געווען אויסגעשטאַנען פון שלמה'קען און פון זיין חברה. זייענדיק אַ האַלב־גביר'יש אינגל, איז ער געווען איינער פון די ליידנדע פון שלמה־קעס פאַרפאָלגונגען. ניט איינמאָל האָט זיך באָרים מיט געלט אויסגעקויפט אין יענער צייט, ווען ער פלעגט קומען פון דער גרויסער שטאָט, וואו ער האָט געלערנט, און די חברה פלעגן אים נאָכלויפן און שרייען:

— ער לערנט זיך פאַר אַ היצל (אַ הינט־כאַפּער).

באָרים האָט געגלויבט, אַז ער וועט זיך קאָנען אויסדרייען, האָט ער זיך געמיט, געסטאַרעט, געלעגן אין האָספּיטאַל און דער סוף איז געווען, אַז ער האָט געמוזט גיין דינען. דערפאַר איז ער שפּעט אין פאָלק אַריינגעקומען.

די אַלע צוגענומענע סאָלדאַטן זיינען שוין לאַנג געווען צעשיקט אין די פאָלקען, האָבן זיך שוין גענוג אָנגעליטן און צוביסלאַך זיך צוגעוואוינט צו זייער קלעגלאַכער לאַגע, ווען באָרים איז ערשט אין פאָלק געקומען.

עס איז געווען זייער אַ פּראָסטיקער נאָכמיטאָג, ווען באָרים האָט צום ערשטן מאָל די שוועל פון דער קאַזאַרמע אַריבערגעשפּאַנט. אין קאַזאַרמע איז געווען וואַרים, שטיל, צוגערוימט. די סאָלדאַטן זיינען געווען אויף „פּראָגולקע". ער האָט זיך אַרומגעדרייט איבער דער גרויסער קאַזאַרמע אַן אומרואיקער, אַ טרויעריקער, געטראַכט פון דער היים, פון באַקאַנטע, פון דער שטעלע, וואָס ער האָט איבערגעלאָזט, און וועגן דעם נייעם, אומבאַקאַנטן, טרויעריקן לעבן, וואָס ער וועט דאָ דאַרפן שלעפּן גאַנצע דריי יאָר.

עס האָט ניט לאַנג גענומען. די טיר האָט זיך געטאָן

א פראַל אויף, און די סאָלדאַטן, אײנגאַנצן פּאַרשנייטע, זײנען אַרײן. זײ האָבן אָנגעהויבן פון זיך דעם שניי אָפּ־טרייסלען, האָבן אַ קעלט אָנגעטראָגן. יעדערער איז צו זיין בעטל צוגעגאַנגען, האָבן זיך אָנגעהויבן אויסטאָן, צונויפגעלייגט די זאַכן אין אָרדנונג. די באַקן האָבן ביי אַלעמען געפלאַמט, די אויערן רויט און שטייענדיק, פאַר־קאַוועטע. באַרים האָט זיך צו זײ צוגעקוקט, ווי ער וואָלט געוואָלט זען, צי עס זײנען דאָ פאַראַנען נאָך אַזעלכע, ווי ער. באַלד איז ער געוואָרן אַרומגערינגלט פון סאָלדאַטן, וואָס האָבן אים אָנגעהויבן אויספרעגן: „פון וואַנען?“ „פאַרוואָס אַזוי שפּעט?“ ביי אײניקע פון זײ האָט ער גוטע, באַדויערנדיקע פּנים׳ער געזען, און עס האָט זיך געוועקט אין זיין האַרצן אַ רחמנות צו זײ. ער האָט זיך דערפילט מיט זײ הײמישער, ווי פון אײן צרה געטראָ־פענע חברים, באַלד איז אָנטקעגנגעקומען אײנער מיט צוויי בענדלאַך, אַ נידעריקער, גראָבער שײגעץ מיט קעל־בערנע אויגן, האָט אים אַרײנגעקוקט אין פּנים אַרײן, האָט באַקומען אַ שטרענגן אויסזען און האָט אַ זאָג געטאָן מיט אַ שפּאַטישן טאָן:

— אַ, זשידוניאַ, וואו ביסטו ביז איצטער געווען? אין באַלניצע מסתמא געלעגן? מען וועט שוין פון דיר קײן יום־טוב ניט מאַכן.

— מען וועט אים דאָ געבן געפילטע פיש מיט קוגל

— האָט אײן סאָלדאַט אַ זאָג געטאָן צום עלטסטן, וועלנ־דיק זיך מאַכן געפעלן מיט זיין חכמה.

די סאָלדאַטן האָבן זיך צעלאַכט.

דאָס האָט דריקנדיק געווירקט אויף באַרים׳ן. זײנע אויגן זײנען פאַרלאָפן מיט טרערן. ער האָט דערפילט אַז ער געפינט זיך אין אַ זײער פײנטלאַכער סביבה.

די סאָלדאַטן האָבן זיך אַנגעהויבן צעגיין. ער איז געבליבן אַליין, זיך אומגעקוקט.

באַלד האָט ער דערזען שלמה'קען. יענער איז געשטאַנען פון ווייטנס, האָט געקוקט מיט אַ טרויעריקן בליק אויף באַרים'ן און ווי זיך עפּעס מישב געווען. ביי באַרים'ן האָט אַ צי געטאָן דאָס האַרץ. אין דער מינוט האָט ער דערפילט אַזאַ נאָענטקייט צו שלמה'קען, ווי ער זאָל זיין בעסטן פריינט געווען דערזען. ער האָט אַ שמייכל געטאָן צו אים און אַ זאָג געטאָן:

— שלמה'קע!

שלמה'קע איז צו אים צוגעגאַנגען. אויף זיין געזיכט האָט זיך קוים באַמערקט דער שמייכל, וואָס ער האָט מיט שווערקייט אויסגעפּרעסט, און באַלד האָט זיין געזיכט באַקומען אַ פאַרצווייפלט־רחמנות'דיקן אויסדרוק און ער האָט מיט שווערקייט אַרויסגערעדט:

— האָט מען אייך אויך... צוגעשיקט אַהערצו?

— זעסט דאָך, — האָט באַרים שטיל געזאָגט. — ווי אַזוי גייט דיר דאָ?

שלמה'קה האָט שטיל אַ זיפץ געטאָן.

— שלעכט, אוי שלעכט, מען מוטשעט.

עס זיינען צוגעגאַנגען צוויי אידישע סאָלדאַטן. איינער, מיט אַ זייער סימפּאַטישן, טונקעלן און זייער אינגלשן אויסזען, מיט נאַאיווע, גרויע אויגן ווי ביי אַ קינד. דער צווייטער האָט אויסגעקוקט צו זיין גאָר אַ פּראָסטע בריאה, מיט געקרייזלטע האָר און נאַריש־שמייכלענדיקע אויגן.

— פון וואַנען? — האָט דער ערשטער אַ פרעג געטאָן?

— פון מיין שטאָט, — האָט שלמה'קע געזאָגט.

— עס העלפט ניט, מען מוז קומען? — האָט יע־

נער ווייטער גערעדט אין אַ פּאַרטראַכט־טרויעריקן טאָן, און עס האָט זיך געדוכט, אַז אַ שטילער זיפֿץ, וואָס ער האָט באַלד דערשטיקט, האָט זיך אַ רים געטאָן פֿון זיין האַרצן — זיך בעסער אויסברעכן ביידע פּיס, איידער אָהערצו אַנקומען. נאָר אָט ער) — האָט ער אויף שלמה־קען אַ ווייז געטאָן — האָט גיך איבערגענומען די „אָר־טישעניע" און מען האָלט פֿון אים. אָבער מיר קומט אָן שווער. אוי, דערגייען זיי די יאָרן!

— איך האָב זיי אין דער ערד מיט דער גאַנצער „אוטשעניע" — האָט שלמה׳קע געזאָגט — אַ ממש ביי מיר. אָבער דאָ מיט די חזרים... זעט, מען קוקט שוין אָהערצו און מען לאַכט. ס׳פּאַסט ניט, אַ סך אידן אינ־איינעם...

— מיר וועלן זיך נאָך זען — האָט איינער אַ שאָקל געטאָן צו באַרים׳ן מיט׳ן קאָפּ און איז מיט׳ן צווייטן אוועקגעגאַנגען.

— אויך אַ געבילדעטער יאָט, — האָט שלמה׳קע גע־זאָגט. — איר זאָלט זען, ער שרייבט אַזוי שיין און גיך ווי אַ מאַשינקע. אַזעלכע איז דאָ שלעכט. ווי אַזוי וועט איר דאָ זיין?

באַרים האָט געקוקט אויף שלמה׳קען און ניט גע־קאָנט גלויבן, אַז דאָס איז שלמה׳קע קאַצאַפּ, דער תמ׳־עוואַטער, נאַרישער שלמה׳קע, דער אָנפירער פֿון דער באַנדע קליינע אויסוואורפֿן.

— אפשר ווילט איר טיי? — האָט שלמה׳קע זיך געכאַפּט.

— יאָ, איך וועל טרינקען.

שלמה׳קע איז גיך אוועק און האָט באַלד געבראַכט צוויי טשייניקעס מיט קאָכעדיקע טיי און אַ שטיק שוואַרצן ברויט.

— דאָס בייסן מיר צו צו דער טיי — האָט שלמה־קע געזאָגט, אַנידערלייגנדיק דאָס ברויט. — נו, און איר?

— איך וועל עס אויך עסן. איך האָב ליב שוואַרץ ברויט. אין דער היים האָב איך זיך געבעטן באַקן נאָר אַזאַ ברויט. פּוטער קען מען דאָ קריגן?

— יאָ, ס׳דאָ אַ קלייטל. איר ווילט, טראָג איך גלייך אַרויף.

— די טיי וועט ווערן קאַלט.

— נישקשה, ס׳וועט ניט נעמען לאַנג.

באָריס האָט אים געגעבן געלט און ער איז אַרויס־געלאָפן פון דער קאַזאַרמע. באַלד איז ער געווען צוריק מיט דער פּוטער. זיי האָבן געגעסן און געשוויגן.

פּלוצלינג האָט זיך שלמה׳קע אָנגערופן:

— איר געדענקט דעמאָלט, ווען מיר זיינען געקור־מען ביי אייך נעמען געלט פאַר די פּריזיוווניקעס האָט אייער טאַטע פון מיר געלאַכט, און אַלע האָבן פון מיר געלאַכט. איך האָב זיך ניט געקאָנט איינהאַלטן פון כעס און האָב געזאָגט: „אייער זון וועט אויך זיין אַ סאָלדאַט.“ נאָר דערנאָך האָט מיר באַנג געטאָן. ווען איר האָט מיר דעמאָלט געזאָגט: „מיר וועלןביידע טראָגן די ראַנצעס“ האָט מיר אַ קלעם געטאָן ביים האַרצן.

— נו, שלמה׳קע, וואָס איז די נפקא מינה, וואָס בין איך? דער זעלבער מענטש ווי דו.

— ניין, ניין, אַז איך האָב אייך דאָ דערזען האָט מיר אַזוי פאַרקלעמט ביים האַרצן... ווען איך דערזע אַן אַנ־דערן... נו, איר ווייסט, פון אַזעלכע ווי איך בין... איז גאָרנישט, איך וואָלט זיך נאָך דערפרייט, אַ היימי־שער... נאָר איר... איר ווייסט נאָך ניט, ווי אַזוי דאָ איז...

אין זיינע אויגן זיינען טרערן געשטאַנען. צו באָ־

רים'עם הארצן איז ווי א כוואליע צוגעשוואומען און עס האט זיך אנגעהויבן טיקען.

— און ווען איך האב אייך דערזען אן די האר, — איר האט דאך געהאט אזעלכע שיינע האר, — אך, זאלן זיי פארברענט ווערן, צו וואס דארף מען דאס?

זיי זיינען עטלאכע מינוט געזעסן און געשוויגן.

— דער פעלדפעבל גייט אהערצו, — האט שלמה'קע א זאג געטאן און זיך אויפגעשטעלט.

בארים האט ניט געהערט, וואס ער האט געזאגט נאר ער האט געזען, ווי ער האט זיך געטאן א גלייך אויס. אננעמענדיק א באשיידן־הכנעה'דיקע פאזע און זיינע אויגן זיינען ערגעץ גלייך געווען געווענדט. ער האט זיך אויך אומגעקוקט אין יענער זייט, נאר באלד האט ער שוין דערזען שטיין פאר זיך איינעם, א הויכן, מיט גרויסע וואנצעס, מיט קליינע, נאר דרינגענדיקע אויגעלאך. שלמה־ האט זיך געטאן א גלייך אויס ווי א סטרונע און „טשעסט" אפגעגעבן. בארים האט זיך אויך אויפגעשטעלט.

— פון וואנען קומסטו? — האט דער פעלדפעבל געפרעגט באריס'ן, אפגעמאסטן אים פונ'ם קאפ ביז די שפיצן פינגער מיט א קאלטן בליק.

— פון ג. ק—ווער גובערניע. — האט בארים גע־ ענטפערט.

— פון מיין שטאט, וואשע בלאגאראדיע, — האט שלמה'קע געזאגט.

דער פעלדפעבל האט א קוק געטאן אויף שלמה'קען, דערנאך אויף באריס'ן און געפרעגט:

— חברים געווען, א?

שלמה'קע האט אראפגעלאזט דעם קאפ. א רויטקייט האט זיך אויף זיין געזיכט צעגאסן.

— יא, — האט בארים געענטפערט.

— ער איז אַ מאַלאַדעץ, — האָט דער פעלדפעבל געזאָגט, אַ מאַך טוענדיק מיט'ן קאָפּ צו שלמה'קען, — זע נאָר דו זאָלסט אויך גיך איבערנעמען די סלוזשבע. זאָלסט אים העלפן, זאַסלאַווסקי. ער איז אַנגעקומען שפּעט, וועט מען אים דאַרפן „צוטרייבן" צו אייך.

— טאַק טאָטשנאָ, וואַשע בלאַגאָראָדיע! — האָט שלמה'קע געזאָגט, אָפּגעבנדיק אים טשעסט און קוקנדיק אים גלייך אין די אויגן אַריין.

— זע, סטאַרע זיך, — האָט ער מיט אַ פינגער אַ מאַך געטאָן צו באַרים'ן און איז אָפּגעגאַנגען.

— אַז אַך און וויי צו די יאָרן, — האָט שלמה'קע געזאָגט, — איר קענט אים מיט אייערע קענטעניש׳ן איז אַרבל פאַרשטעקן. אַ פּראָסטער באַמולע. ער קען מסתמא אַזוי פיל ווי וואַסיל, דער סטאָראָזש פון אייער באַנק. און דאָ דאַרפט איר זיך שטעלן „טשעסט" פאַר אים. איך וועל צוגיין אים בעטן מען זאָל אייך געבן אַ בעטל לעבן מיר, איר ווילט?

און שלמה'קע האָט אָנגעהויבן זאָרגן פאַר באַרים'ן. ער האָט אים קיין שווערע אַרבעט ניט געלאָזט טאָן; ער האָט שטענדיק געמאַכט אַזוי, אַז ווען ס'איז אויסגעקומען עפּעס טאָן אַרבעט אין קאַזאַרמע, האָט ער פאַר באַרים'ן די גרינגסטע אַרבעט אויסגעפונען. די גוים זיינען געווען אין כעס. נאָר זיי האָבן גאָרניט געקענט טאָן שלמה'קען, וואָרים חוץ דעם, וואָס ער איז אַ געזונטער יונג, איז ער באַליבט ביי „נאַטשאַלסטווע". און שטילערהייט האָבן זיי געמורמלט:

— זשיד... ער מיינט, אַז ער איז אַ באַרין...

נאָר אין איין זאַך האָט שלמה'קע אים ניט געקענט העלפן. דאָס איז געווען די „אוטשעניע", דאָס מושטירן וואָס האָט זיך באַרים'ן זייער שווער געגעבן. דערצו איז

ער געווען א פארשפעטיקטער און מען האט אים געדארפט צוטרייבן צו דער ראטע. האט מען אים זייער געמוטשעט. דעמאלט פלעגט שלמה'קען ארומכאפן אזא רחמנות צו באריס'ן, אז טרערן האבן זיך אים געשטעלט אין די אויגן. און אפטמאל פלעגט ער ביז ווייטיק פארשטשירען די ציין, איינבייסן טיף די ליפ און מיט שווערקייט איינהאלטן דעם אויסדרוק פון כעס.

איינמאל, א פרימארגן, האט מען באריס'ן געלערנט ווי אזוי זיך שטעלן אין פראנט פון א גענעראל. אלע סאלדאטן האבן עס שוין געקאנט, און דער יעפרייטאר האט דורכאויס געוואלט, אז באריס זאל עס פון ערשטן מאל קענען גוט. האט ער אים געמוטשעט, געקריצט אויף אים מיט די ציין, אים געשאלטן און געזידלט. שלמה איז געשטאנען פון ווייטנס, האט צוגעקוקט און זיין הארץ האט אים געבלוטיקט. ער האט געפילט אזא כעס אויפ'ן דיאדקע, ווי צופאלן צו אים און אויף שטיקלאך צערייסן. נאר ער האט דא טאקע באלד געקראגן א געלעגנהייט אפקילן זיין כעס דערמיט, וואס ער איז פארפארן אין פיסק אריין א סאלדאט, וועלכער האט זיך געוויצלט „ווי אזוי דער זשיד שטעלט פיסלאך"....

פלוצלונג דערהערט שלמה'קע דעם יעפרייטארס קול:

— העי, זאסלאווסקי, אהער־צו־גיי!

דער געשלאגענער סאלדאט, וואס האט זיך געהאלטן ביי דער פארפלאמטער באק, האט מיט פרייד זיך אנגערופן:

— ער האט געזען, ווי דו האסט מיך געשלאגן. גיי, ער וועט זיך נעמען צו די זשידעס...

שלמה'קע האט שפאטיש א שמייכל געטאן, און ארויסשטעלנדיק די ברוסט פאראויס, ווי איינער, ווען

ס׳שרעקט גאָרניט איבער, האָט ער אַוועקגעשפּאַנט צום דיאַדקע.

דער יעפרייטאָר האָט געזאָגט צו אים:

— ווייז אים, זאַסלאַווסקי, ווי מען דאַרף עס טאָן.

— און צו באָרים׳ן האָט ער אַ זאָג געטאָן: — קוק זיך איין, זשידיוגאַ. דו זעסט ער איז ניט קיין זשיד, ער איז אַ יעוורעי.

(דאָס האָט ער נאָכגעזאָגט דעם ראָטנים ווערטער, ווען יענער פלעגט שלמה׳קען שטעלן פאַר אַ מוסטער פאַר אַלע איבעריקע סאָלדאַטן, פלעגט ער זאָגן, אַז שלמה׳קע איז ניט קיין זשיד, נאָר אַ יעוורעי, און פלעגט צוגעבן, אַז ווען ער זאָל ניט זיין קיין יעוורעי אויך וואָלט ער גאָר הויך געשטיגן...)

שלמה׳קע האָט אַ קוק געטאָן צו באָרים׳ן, מיט אַ הילפלאָז, מחילה־בעטנדן בליק.

און ער האָט גענומען דורכגיין.

— צו גיך, גיי צוריק, — האָט דער יעפרייטאָר אים אָפּגעשטעלט אין מיטן גיין.

— איך בין דאָך שוין פריער געגאַנגען, — האָט שלמה׳קע מיט פאַרדרוס געזאָגט.

— איך באַפעל דיר און דו דאַרפסט מיך פאָלגן. דו ווייסט די סאָלדאַטסקע דיסציפלין? — האָט דער יעפ־רייטאָר מיט כעס געזאָגט.

שלמה׳קע האָט זיך אומגעקערט צוריק און איז דורכגעגאַנגען. דער יעפרייטאָר האָט אָנגעקוואָלן:

— מאָלאָדיעץ, זאַסלאַווסקי! — און צו באָרים׳ן זיך געווענדט: — דו זעסט, ווי אַזוי ער איז דורכגעגאַנ־גען? — און אַ באַפעל געטאָן: גיי!

באָרים האָט זיך געלאָזט גיין. האָט זיך אַ צוויי מאָל פאַרפּלאָנטערט, זיך צוריק געכאַפּט, און ווען ער איז

דורכגעגאַנגען און געבליבן שטיין לעבן שלמה׳קען. האָט דער יעפרייטאָר זיך אָנגערופן צו שלמה׳קען:

— נעם, זאַסלאַווסקי, און גיב אים צוויי פּעטש איבער די באַקען. נאָר ער זאָל זיי פילן. איך באַפעל דיר.

שלמה׳קע איז געבליבן שטיין אַ פאַרטומלטער. דאָס האַרץ האָט זיך אים געוואָרפן און געקלאַפּט ווי מיט האַמערס, און ס׳האָט זיך אים געדוכט, ווי עפּעס אַ שווערע זאַך האָט מען ארויפגעוואָרפן אויף זיין קאָפּ. ער האָט דעם קאָפּ צו דער ערד אַראָפּגעלאָזט און זיך פון אָרט ניט גערירט.

— פאַרוואָס פאָלגסטו מיך ניט? — האָט דער יעפרייטאָר געזאָגט, צוקומענדיק צו אים. — אַט וועל איך דיר ווייזן.

ער האָט אָנגענומען שלמה׳קעס רעכטע האַנט און זי אויפגעהויבן קעגן באַרים׳ן. נאָר שלמה׳קע האָט פּלוצלונג באַקומען אַן אויסזען פון אַ צערייצטער חיה. די אויגן האָבן זיך געטאָן אַ צינד אָן. די ליפּן צענומען, די ציין פאַרשטשירעט. ער האָט געטאָן אַ ריס אַרויס זיין האַנט פונ׳ם יעפרייטאָר און אים אַ זעץ געטאָן גלייך אין האַרצן אַריין אַזוי, אַז יענער איז אומגעפאַלן אויף אַ סאָלדאַט, וואָס איז אונטער זיינע פּלייצעס געשטאַנען.

ביי אַלעמען האָבן זיך די אויגן אָנגעצונדן, דער אָטעם פאַרכאַפּט, שטיל איז געוואָרן אַרום, ווי פאַר אַ שטורעם.

דער דיאַדקע האָט זיך געטאָן אַ וואָרף אויף שלמה׳קען, אַ שוים איז אַרויס אויף זיינע ליפּן, און אים צוויי מאָל דערלאַנגט אין געזיכט אַריין.

— דו וועסט מיך שלאָגן? אין קאַטאָרגע וועסטו גיין דערפאַר...

ער האָט פאַריסן דעם קאָפּ, געמאַכט אַ ראַנד מיט

דער האַנט, אַרומקוקנדיק זיך אין אַלע זייטן:

— מאַרש אין קאַזאַרמע אַריין.

די סאָלדאַטן האָבן זיך אַ לאָז געטאָן, אַריבעריאָגנ־דיק איינער דעם צווייטן.

שלמה׳קע איז געגאַנגען פּאַמעלאַך. ווען ער איז אַריינגעקומען אין קאַזאַרמע האָט ער געטראָפן באָריס׳ן, זיצנדיק אויף זיין בעטל מיט אַ טרויעריק־אַראָפּגעלאָזע־נעם קאָפּ. שלמה׳קע איז אונטערגעקומען. זיין געזיכט איז געווען רויט פון די קלעפּ און אונטער די אויגן און די עק נאָז — בלאָ. ער האָט געברואווט אַ שמייכל טאָן, דאָס האָט נאָך בולטער אַרויסגעצייגט דאָס רויטקייט פון זיין געזיכט און ס׳האָט זיך אויסגעוויזן, ווי ער וואָלט עפּעס אַ קרומע מינע געמאַכט. ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— וואָס איז, באָריס:

באָריס האָט פּאַמעלאַך אויפגעהויבן זיין קאָפּ. דער בליק איז צעמישט געווען און רויט־בלוטיקע אָדערלאַך זיינען געווען אין זיינע אויגן:

— שלמה׳קע, נאָך וואָס האָסטו עס געטאָן? דו קענסט שלעכט אָפּשניידן דערפאַר. האָסט אים באַדאַרפט געווען פאָלגן.

שלמה׳קעס געזיכט איז געוואָרן ערנסט. די ווינק־לען פון זיינע ליפּן האָבן אַ ציטער געטאָן.

— איך זאָל דיך שלאָגן פאַר פאָניע׳ס תורה?...

נו, ניט דערלעבן וועלן זיי עס. זעסטו, ס׳געווען אַ גליק, וואָס איך האָב ביי זיך דעם שפּיז ניט געהאַט. איך האָב גאָרניט געוואוסט, איך בין געווען גרייט אים הרג׳ענען.

וועגן דעם, אַז שלמה׳קע האָט געשלאָגן דעם דיאַד־קע איז אַוועקגעגאַנגען אַ רעפּאָרט. נאָר דער ראָטני, וואָס

האט געהאַלטן פון אים, האט אין אַזאַ טאַן געשריבן ־יעב רעפאַרט, אַז קיין גרויסע שטראַף האט מען ניט געקאַנט דערוואַרטן.

און אין אַ דריי וואָכן אַרום איז אָנגעקומען דער פסק: פיר וואָכן אַרעסט.

ווען מען האט פאַר שלמה'קען, אין די אויגן פון דער גאַנצער ראַטע, איבערגעלייענט דעם פסק, האט דער ראַטני דערביי שוין געהאַלטן אַ לאַנגע רעדע פאַר די סאָלדאַטן וועגן וואָיענער דיסציפלין. נאָר שלמה'קע האט אים גאָרניט געהערט. זיינע געדאַנקען זיינען געווען פאַרנומען, טראַכטנדיק וועגן באָרים'ן. ער האט אויפגעהויבן די אויגן און דערזען אים שטיין אַן אומעטיקן, אַ פאַרטראַכטן, און אים האט זיך געדאַכט, אַז אַט די אַלע דאָ אַרום וואַרטן שוין אויף זיין, שלמה'קעס, אַוועקגיין, אום זיי זאָלן זיך קענען אָפרעכענען מיט באָרים'ן, גלייך ווי ער זאָל אים איבערלאָזן איינעם אַליין צווישן אַ גזלנ'ישער באַנדע.

דערנאָך, ווען ער איז צוגעגאַנגען צו זיין קעסטל אַרויסנעמען אייניקע זאַכן זיי מיט זיך אין אַסטראָג מיטנעמען, איז באָרים צו אים צוגעגאַנגען און שטיל ווי אַ שולדיקער אים געזאָגט:

— ס'איבער מיר... איך בין שולדיק.

שלמה'קע האט זיך געטאָן אַ גלייך אויס, דעם קאָפ אויפגעהויבן. ער האט געזען ווי די שקצים קוועלן אָן, האט אין זיינע אויגן אַ פלאַם אַ פלאַקער געטאָן און שאַרף אַרויסגערעדט:

— זאָג זיי, אַז ווער ס'וועט דיך דאָ טשעפן, וועל איך אים דעם קאָפ צעשפאַלטן. קאַטאָרגע וועל איך אויף זיך נעמען. זאָג זיי...